



Geografinių nuorodų apsauga

Geografinės nuorodos: kas tai?

Geografinė nuoroda (toliau - GN) yra intelektinės nuosavybės teisė, žyminti produktą, kurio kilmė, kokybė, reputacija ar kitos savybės yra tiesiogiai susijusios su tam tikra geografine vietoje. Ji saugo produktų pavadinimus, kurių savybės, kokybė ar reputacija susijusios su konkrečia geografine vietoje.

GN rūšys:

- Žemės ūkio ir maisto produktų GN;
- Vynų ir spiritinių gėrimų GN;
- Amatų ir pramonės gaminių GN (CIGI).

Pagal ryšio su vieta stiprumą skirstoma į saugomą kilmės vietos nuorodą (SKVN) ir saugomą geografinę nuorodą (SGN).

GN leidžia vartotojams atpažinti autentiškus produktus ir apsaugo gamintojus nuo nesąžiningo naudojimosi reputacija.

Geografinių nuorodų pavyzdžiai

- **Champagne** – pavadinimas Champagne (Šampanas) yra viena griežčiausiai saugomų geografinių nuorodų pasaulyje.
- **Parmigiano Reggiano** – parmezanas yra kietasis granuliuotas karvės pieno sūris iš Italijos.
- **Prosciutto di Parma** – saugoma kilmės vietos nuoroda, nurodanti, kad šis vytintas kumpis gali būti gaminamas tik konkrečioje Italijos teritorijoje – Emilijos-Romanijos regione, aplink Parmą.
- **Darjeeling** – arbata turi saugomą geografinę nuorodą, nes ji gali būti užauginta ir pagaminta tik tam tikrame Indijos regiono kalnų rajone.
- **Vetro di Murano** – pavadinimas Murano stiklas gali būti naudojamas tik tiems stiklo gaminiams, kurie yra pagaminti Murano salyne (Venecijos lagūnoje, Italijoje).
- **Porcelaine de Limoges** – Limožo porcelianas, kuris tapo pačiu pirmuoju ne žemės ūkio (amatininkų ir pramonės) gaminiu, gavusiu oficialią ES lygio geografinės nuorodos apsaugą pagal naująją CIGI sistemą.

Kodėl saugomos geografinės nuorodos?

Pagrindinės apsaugos priežastys:

Vartotojų apsauga – padeda aiškiai atpažinti produktus, kurių ypatingas savybes ar kokybę lemia konkreti geografinė vietovė.

Gamintojų išskyrimas – suteikia vietos gamintojams galimybę išsiskirti rinkoje ir apsaugoti savo gaminių vardą nuo kopijavimo ar neteisėto naudojimo.

Tradicijų išsaugojimas – saugo regioninį paveldą, tradicinius gamybos būdus, amatininkų dirbinius bei specifines vietos žaliavas.

Apsaugo vietos gamintojų reputaciją, užtikrina produktų autentiškumą, skatina regionų ekonominį vystymąsi, padeda išsaugoti tradicinius gamybos būdus, didina vartotojų pasitikėjimą.

Pagrindinės geografinių nuorodų rūšys ES

Saugoma kilmės vietos nuoroda (SKVN)

- Visos gamybos stadijos vyksta konkrečioje vietovėje.
- Produkto savybės tiesiogiai susijusios su geografine aplinka.

Pavyzdys: Roquefort - yra vienas garsiausių pasaulyje mėlynojo pelėsio sūrių, Europos Sąjungoje saugomas kaip saugoma kilmės vietos nuoroda.

Saugoma geografinė nuoroda (SGN)

- Bent viena gamybos stadija vyksta konkrečioje vietovėje.
- Produkto reputacija ar savybės susijusios su vietove.

Pavyzdys: Tiroler Speck - (Tirolio šoninė / kumpis) yra tradicinis, Europos Sąjungoje saugomas produktas, turintis Saugomą geografinę nuorodą.

Amatų ir pramonės gaminių geografinės nuorodos (CIGI)

- Amatininkų gaminiai (Craft): Produktai, pagaminti rankomis, naudojant rankinius ar skaitmeninius įrankius, arba mechaninėmis priemonėmis, kai paties amatininko rankų darbas, tradicijos ir unikali patirtis sudaro reikšmingą galutinio gaminio dalį.
- Pramonės gaminiai (Industrial): Gaminiai, pasižymintys standartizuota arba serijine (masine) gamyba, tačiau vis tiek turintys tiesioginį kokybės, reputacijos ar kitų savybių ryšį su konkrečia geografine vietove, kurioje vyksta bent vienas gamybos etapas.

Kokie produktai gali būti saugomi?

- Žemės ūkio produktai
- Maisto produktai
- Vynai
- Spiritiniai gėrimai
- Amatų ir pramonės gaminiai (naujoji ES sistema)

Svarbu: produkto ir geografinės vietovės ryšys turi būti aiškiai pagrįstas.

Pagrindiniai reikalavimai produktui:

Ryšys su vietove - produkto savybės, skonis ar reputacija priklauso nuo geografinės aplinkos – klimato, dirvožemio arba vietinių tradicijų.

Gamybos etapas - priklausomai nuo tikslaus ženklo (Saugoma kilmės vietos nuoroda arba Saugoma geografinė nuoroda), bent viena gamybos, perdirbimo ar paruošimo stadija turi vykti nurodytame regione.

Geografinių nuorodų apsauga Europos Sąjungoje



- Veikia vieninga ES registravimo sistema.
- Registruotos nuorodos saugomos visose ES valstybėse narėse.
- Žemės ūkio produktų GN administruoja Europos Komisija, o amatų ir pramonės gaminių GN registravimą ES lygmeniu vykdo EUIPO.

Vynų ir spiritinių gėrimų registrai tvarkomi specialiose ES duomenų bazėse.

Registravimo procesas:

Paraiška → Nacionalinis vertinimas → ES vertinimas → Prieštaravimai → Registracija → Apsauga visoje ES.

Kokia apsauga suteikiama?

Draudžiama:

- Naudoti registruotą pavadinimą produktams, neatitinkantiems registruotos specifikacijos.
- Mėgdžioti ar imituoti saugomą pavadinimą.
- Naudoti klaidinančias nuorodas apie kilmę.
- Klaidinti vartotojus dėl produkto autentiškumo.

Pavyzdys: „Champagne tipo putojantis vynas“ negali būti naudojama ne Champagne regione pagamintam produktui.

Kodėl verta apsaugoti geografines nuorodas?

- **Teisinis saugumas:** geografinė nuoroda registruojama (nacionaliniu arba ES lygiu), o jos apsauga yra neterminuota – pavadinimas saugomas tol, kol egzistuoja. Tai reiškia, kad gamintojai įgauna nuolatinę teisę į naudoti pavadinimą ir ginti jį prieš nesažiningą naudojimą.
- **Apsauga nuo vartotojų klaidinimo** – registruota nuoroda saugo nuo prekių, kurios bando “mėgdžioti, imituoti ar netiesiogiai naudotis saugomos geografinės nuorodos reputacija” ar naudotis to regiono reputacija be teisės. Tai užtikrina, kad vartotojai gali pasitikėti produkto kilme ir autentiškumu.
- **Reputacijos ir prekių ženklo vertės stiprinimas:** geografinės nuorodos patvirtina produkto kokybę ir specifiką bei suteikia konkurencinį pranašumą rinkoje. Tai padeda gamintojams įsitvirtinti tiek vidaus, tiek tarptautinėje prekyboje.
- **Ekonominės naudos:** eksporto galimybės. Saugoma nuoroda – tai ES kokybės ženklas, gerinantis eksporto sąlygas bei padedantis derėtis ES tiekimo grandinėse ir prekybos susitarimuose.
- **Kontroliuojama gamyba ir lokalios bendruomenės palaikymas:** registracijos metu nustatomos specifinės gamybos taisyklės – kokiai teritorijai priklauso žaliavos, kokie procesai turi vykti vietovėje. Tai skatina tradicijų išsaugojimą ir vietinės pramonės vystymą.
- **Teisinių priemonių efektas:** pažeidimų atveju galima imtis civilinės arba administracinės atsakomybės – ginčus dėl prekių ženklų panaikinimo sprendžia teismai.

Žemės ūkio, maisto produktų, vynų ir spiritinių gėrimų geografinių nuorodų priežiūrą Lietuvoje vykdo VMVT, o amatų ir pramonės gaminių geografinių nuorodų apsaugos užtikrinimas priskiriamas VVTAT kompetencijai.

Geografinių nuorodų savininkų teisės ir jų gynimas

Geografinių nuorodų savininkai turi išimties teises naudoti registruotą pavadinimą, o šių teisių pažeidimas užtraukia civilinę ir administracinę atsakomybę.

Civilinė:

- Lietuvos Respublikos prekių ženklų įstatyme pateikiama geografinės nuorodos ir geografinės kilmės apibrėžtis ir nustatyta, kad geografinėmis nuorodomis galima remtis kaip vienu iš absoliučių ar santykinųjų atsisakymo registruoti prekių ženklą pagrindų ir pareiškiant ieškinį dėl registracijos panaikinimo. Bet kokie ginčai, kylantys iš Prekių ženklų įstatymo, įskaitant prašymus dėl prekių ženklo panaikinimo, turėtų būti nagrinėjami Vilniaus apygardos teisme.

Administracinė:

- Pažeidimų atveju Valstybinė maisto ir veterinarijos (VMVT) tarnyba taiko sankcijas pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksą. Informacija apie teisę apskųsti tokius sprendimus, taikomą tvarką ir terminus pateikiama oficialioje VMVT interneto svetainėje.

CIGI atveju geografinės nuorodos registruojamos ir administruojamos EUIPO, o jų apsauga bei pažeidimų nagrinėjimas užtikrinami pagal ES ir nacionalinę teisę.

Geografinės nuorodos ir prekių ženklai

Geografinės nuorodos ir prekių ženklai yra intelektinės nuosavybės teisės, tačiau jie atlieka skirtingas funkcijas ir remiasi nevienodais kriterijais:

Geografinė nuoroda:

- Susieta su geografine vietoje
- Gali naudoti visi reikalavimus atitinkantys gamintojai
- Saugoma produkto kilmė ir reputacija

Prekių ženklas

- Susieta su konkrečiu savininku
- Naudoja teisės savininkas
- Saugomas komercinis identitetas

Santykis ir konfliktai:

Skiriamasis požymis: Tiek prekių ženklai, tiek geografinės nuorodos privalo turėti skiriamąjį požymį, kad vartotojas galėtų juos atpažinti.

Konfliktai: Dažnai kyla ginčų, kai prekių ženklas yra tapatus arba panašus į registruotą geografinę nuorodą. Vėliau registruotas prekės ženklas gali būti pripažintas negaliojančiu, jei jis klaidinančiai sutampa su ankstesne geografine nuoroda ir pažeidžia jos apsaugą.

Lietuvos geografinės nuorodos



Pavyzdžiai:

- Stakliškių midus (SGN)
- Lietuviškas skilandis (SGN)
- Kiti tradiciniai regioniniai produktai

Nauda Lietuvai:

- Regionų žinomumas.
- Eksporto galimybės.
- Tradicinių produktų vertės didinimas.

Išvados

- Geografinės nuorodos yra svarbi intelektinės nuosavybės teisė.
- Jos saugo produktų kilmę, reputaciją ir tradicijas.
- Suteikia ekonominę naudą gamintojams ir regionams.
- Padeda vartotojams rinktis autentiškus produktus.
- ES geografinės nuorodos yra vienos stipriausių apsaugos sistemų pasaulyje.



Naudingos nuorodos

- ES saugomų maisto bei žemės ūkio produktų, vynuogių vyno, spiritinių gėrimų, aromatizuoto vyno geografinių nuorodų paieška svetainėje eAmbrozija
- ES saugomų maisto bei žemės ūkio produktų, vynuogių vyno, spiritinių gėrimų, aromatizuoto vyno geografinių nuorodų paieška svetainėje GI View
- CIGI apsaugos sistema, kurią administruoja EUIPO
- Tradicinių Europos sąjungos saugomų terminų, susijusių su tam tikrais vynais, paiešką galite atlikti čia: Tradicinių ES saugomų terminų, susijusių su tam tikrais vynais paieška („e-Bacchus“).
- Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) registre Saugomų kilmės vietos nuorodų paiešką galite atlikti čia: Lisabonos sutartimi saugomų kilmės nuorodų paieška ("Lisbon Express")



Žinios, kurios apsaugo – paverskite savo idėjas turtu

Kviečiame toliau gilinti žinias,
arba susitikti kitose platformose.

www.vpb.gov.lt

Tel. +370 52780290

info@vpb.gov.lt



www.intelektine.akademija.lt



[@patentubiuras](https://www.facebook.com/patentubiuras)



[@patentubiuras](https://www.instagram.com/patentubiuras)



Valstybinis patentų
biuras



[@LTSPB](https://www.youtube.com/LTSPB)

